

ส่วนที่ 1

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน

ส่วนที่ 1

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานจังหวัดมหาสารคาม

ด้านกายภาพ จังหวัดมหาสารคาม ตั้งอยู่บริเวณจุดศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือเรียกว่า “สะดืออีสาน” มีพื้นที่ขนาด 5,291.68 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3.3 ล้านไร่ เป็นอันดับที่ 15 ของภาค ฯ และเป็นอันดับที่ 42 ของประเทศ ห่างจากกรุงเทพฯ ทางรถยนต์ 475 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดบุรีรัมย์

ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด ไม่มีภูเขา ส่วนใหญ่มีแต่ทุ่งนาสลับป่าโปร่ง และไม้เขตร้อนหรือที่เรียกว่า “ป่าโคก” พื้นที่โดยทั่วไปมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 130 - 230 เมตร ทิศตะวันตกและทิศเหนือจะเป็นที่ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในเขตอำเภอกุสุมาลย์ อำเภอยางสีสุราชและอำเภอกันทรวิชัย มีพื้นที่ครอบคลุมประมาณครึ่งหนึ่งของพื้นที่ทั้งจังหวัด และค่อย ๆ ลาดเทลงมาทางทิศตะวันออกและทิศใต้

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดมหาสารคาม สามารถแบ่งออกได้ 3 ลักษณะ คือ

- 1) พื้นที่ราบเรียบจนถึงค่อนข้างราบเรียบ ส่วนใหญ่อยู่บริเวณที่ราบลุ่มริมน้ำ เช่น ที่ราบลุ่มริมแม่น้ำชี ในบริเวณอำเภอเมือง อำเภอกุสุมาลย์ และทางตอนใต้ของจังหวัดบริเวณแถบชายทุ่งกุลาร้องไห้
- 2) พื้นที่ค่อนข้างราบเรียบสลับกับลูกคลื่นลอนลาด ส่วนใหญ่พบทางบริเวณตอนเหนือของอำเภอยางสีสุราช เป็นแนวยาวไปทางทิศตะวันออก จนถึงเขตอำเภอเมือง
- 3) พื้นที่ที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดสลับกับพื้นที่ลูกคลื่นลอนชัน พบทางตอนเหนือ และ ตะวันตกของจังหวัด บริเวณนี้มีเนื้อที่ประมาณครึ่งหนึ่งของเนื้อที่ทั้งจังหวัด ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดมหาสารคาม เป็นแบบมรสุมเมืองร้อน กล่าวคือ ในช่วงที่มีมรสุมฤดูร้อนจะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดมาจากมหาสมุทรอินเดียและจะมีลักษณะฝนตกสลับกับอากาศแห้ง มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมไปจนถึงเดือนมิถุนายน ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคมไปจนถึงเดือนตุลาคมและฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ไปจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ทั้งนี้สภาพอากาศทั่วไปของจังหวัดมีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย เท่ากับ 77 % (ที่มา: สถานี

อุตุนิยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม)

โครงสร้างพื้นฐานและคมนาคมขนส่ง จังหวัดมหาสารคาม มีระบบขนส่งเพียงอย่างเดียว คือ เส้นทางรถยนต์ โดยใช้เส้นทางจากกรุงเทพฯ ผ่านจังหวัดสระบุรี – จังหวัดนครราชสีมา – อำเภอบ้านไผ่ - จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีรถโดยสารประจำทางให้บริการมาถึงตัวจังหวัดวันละหลายเที่ยว ยังไม่มีทางรถไฟตัดผ่าน แต่สามารถใช้บริการได้ที่สถานีรถไฟในจังหวัดขอนแก่น แล้วต่อรถยนต์มาจังหวัดมหาสารคาม อีกประมาณ 71 กิโลเมตร และอีกสถานีหนึ่งคือสถานีรถไฟอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น จากนั้นต่อรถยนต์มาจังหวัดมหาสารคาม อีกประมาณ 69 กิโลเมตร

จังหวัดมหาสารคาม ไม่มีสนามบินหรือท่าอากาศยาน แต่สามารถใช้บริการได้ที่ท่าอากาศยานของจังหวัดข้างเคียง เช่น ท่าอากาศยานขอนแก่น ท่าอากาศยานร้อยเอ็ด เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ทำให้จังหวัดมหาสารคาม เป็นจังหวัดที่ยังไม่มีความพร้อมในด้านการผสมผสานในระบบขนส่งหรือโลจิสติกส์ มีเส้นทางสำหรับการติดต่อค้าขายและลำเลียงผลผลิตทางการเกษตรภายในเขตจังหวัด คือ ทางหลวงชนบทหรือทางหลวงท้องถิ่น โดยมีระยะทางยาวรวม 1,502.326 กม. ซึ่งปัจจุบันอยู่ในความดูแลรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย ถนนลูกรัง ถนนลาดยาง และถนนคอนกรีต รวมระยะกว่า 1,000 กม. (ที่มา : กองช่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม)

ในระบบชลประทานและแหล่งน้ำสาธารณะ จังหวัดมหาสารคาม มีแหล่งน้ำสำหรับการเกษตร ประกอบด้วย พื้นที่ชลประทาน 53,132 ไร่ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 152 โครงการ มีพื้นที่รับประโยชน์ 2,280 ไร่ หนองน้ำและคลองธรรมชาติ 390 โครงการ พื้นที่รับประโยชน์กว่า 700 ไร่ แหล่งน้ำในไร่นา 1,423 โครงการ ขุดสระ 6,205 โครงการ ฝายทดน้ำในลำน้ำธรรมชาติ 25 โครงการ สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า 82 แห่ง ซึ่งปัจจุบันอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด (ที่มา : สนง.จังหวัดมหาสารคาม ข้อมูลจากแผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ.2557 – 2560 ฉบับทบทวน)

เขตการปกครอง จังหวัดมหาสารคาม แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ 133 ตำบล 1,944 หมู่บ้าน 1,974 ชุมชน มีประชากร จำนวน 963,098 คน (ที่มา : ระบบสถิติทางการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย ข้อมูล ณ มีนาคม 2559) มีครัวเรือน 283,568 ครัวเรือน (ที่มา:งานระบบสถิติทางการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย ข้อมูล ณ มีนาคม ปี 2559) มีหน่วยงานในจังหวัด ประกอบด้วย ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญ และรัฐวิสาหกิจ รวมกว่า 250 หน่วยงาน ราชการส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โดยมี อปท. จำนวน 143 แห่ง มี 3 รูปแบบ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 19 แห่ง (เทศบาลเมืองมหาสารคาม 1 แห่ง เทศบาลตำบล 18 แห่ง) และองค์การบริหารส่วนตำบล 123 แห่ง

เศรษฐกิจและการคลัง ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดมหาสารคาม ณ ราคาประจำปี พ.ศ.2557 มีมูลค่าเท่ากับ 59,038 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 55,493 ในปี พ.ศ.2556 เท่ากับ 3,545 ล้านบาท โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว (GPP Per Capita) ในปี พ.ศ.2557 เท่ากับ 56,769 บาท เพิ่มขึ้นจาก 53,533 บาท ในปี พ.ศ.2556 เท่ากับ 3,236 บาท (ที่มา : สนง.คลังจังหวัดมหาสารคาม) และมีครัวเรือนยากจนที่ตกเกณฑ์รายได้ตามข้อมูล จปฐ. จำนวน 1,412 ครัวเรือน (ที่มา : สนง.พัฒนาชุมชนจังหวัดมหาสารคาม ข้อมูล ณ ปี 2557)

การเกษตรกรรม ในจังหวัดมหาสารคาม ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยในปี พ.ศ. 2558 พบว่า จังหวัดมีพื้นที่ทั้งหมด 3.3 ล้านไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตร 2.6 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 78.79 ของพื้นที่ จังหวัด แต่พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่เหมาะสมกับการเกษตร เนื่องจากเป็นดินทราย ดินเค็มและดินลูกรัง ทั้งนี้เป็นพื้นที่นา มากที่สุดเท่ากับ 2,227,721 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 67.45 ของพื้นที่ใช้ประโยชน์

พืชเศรษฐกิจหลัก ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย และยูคาลิปตัส โดยในปี 2558 มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวนา ปี 2,227,721 ไร่ พื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปรัง 270,823 ไร่ พื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลัง 115,202 ไร่ พื้นที่ เพาะปลูกอ้อย 165,209 ไร่และเพาะปลูกยูคาลิปตัส 16,908 ไร่ (ที่มา : สนง.เกษตรจังหวัดมหาสารคาม ข้อมูล ณ 29 มกราคม 2559) สัตว์เศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร ในจังหวัด ประกอบด้วย ไก่พื้นเมือง ไก่ไข่ ไก่เนื้อ โคเนื้อ โคนม นอกจากนี้ยังมีสัตว์เศรษฐกิจอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก เช่น เป็ด แพะ แกะ ไก่วง นกกระจอกเทศ หมูป่า พันธุ์ปลานิล ไน ตะเพียน ยี่สกเทศ และ พันธุ์กิ้งก่ามกราคม เป็นต้น (ที่มา : สนง.ปศุสัตว์จังหวัดมหาสารคาม)

ครัวเรือนในภาคการเกษตร จำนวน 161,137 ครัวเรือน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จำนวน 356 กลุ่ม กลุ่ม ยุวเกษตรกร จำนวน 97 กลุ่ม กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร จำนวน 219 กลุ่ม กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 1,957 แห่ง และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จำนวน 6 เครือข่าย (ที่มา : สนง.เกษตรจังหวัดมหาสารคาม)

อุตสาหกรรม จังหวัดมหาสารคาม มีการประกอบการอุตสาหกรรม หลายประเภท/กลุ่ม/สาขา รวม 442 แห่ง โดยมีทั้งที่ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกสภาอุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคามและที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน อุตสาหกรรมที่มีมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ อุตสาหกรรมโลหะ รองลงมาคือ อุตสาหกรรมการเกษตรอุตสาหกรรมไม้ และผลิตภัณฑ์จากไม้ และอุตสาหกรรมขนส่ง (ที่มา : สนง.อุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคาม ณ 31 ธันวาคม 2558)

การพาณิชย์ จังหวัดมหาสารคาม มีการจัดตั้ง บริษัท 460 ราย ห้างหุ้นส่วนจำกัด 1,072 ราย ห้าง หุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล จำนวน 6 ราย สมาคมการค้า จำนวน 37 ราย หอการค้า จำนวน 1 ราย ธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินจำนวนมาก โดยสินค้าที่นำเข้ามาจำหน่ายในจังหวัดส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ไม่สามารถผลิตได้ ในจังหวัด เช่น น้ำมันเชื้อเพลิง ปูนซีเมนต์ ไม้แปรรูป อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เครื่องใช้ไฟฟ้า บุหรี่ สุรา รถยนต์ เครื่องจักรกล อะไหล่ และอุปกรณ์ ผักและผลไม้บางชนิด สินค้าส่งออก ส่วนใหญ่เป็นสินค้าการเกษตร คือ ข้าวเปลือก แป้งมันสำปะหลัง และสินค้าหัตถกรรม (OTOP)

แรงงาน จังหวัดมหาสารคาม พบว่ามีประชากรอยู่ในภาคแรงงาน (อายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป) ซึ่งจากการ สสำรวจเมื่อปี 2558 มีจำนวน 487,859 คน โดยจำแนกเป็นผู้มีงานทำ จำนวน 485,522 คน คิดเป็นร้อยละ 99.52 ของผู้อยู่ในกำลังแรงงานทั้งหมด ขณะที่เป็นผู้ว่างงาน จำนวน 2,337 คน คิดเป็นร้อยละ 0.48 ของผู้อยู่ในกำลัง แรงงานทั้งหมด จะพบว่าเพศชายมีอัตราส่วนของการมีงานทำ หรืออัตราการจ้างงานสูงกว่า เพศหญิงกล่าวคือ เพศชาย ที่เป็นผู้มีงานทำ มีอัตราร้อยละ 52.11 (254,233 คน) ของผู้อยู่ในกำลังแรงงานทั้งหมด ขณะที่เพศหญิง มีอัตราร้อยละ 47.41 (231,289 คน) (ที่มา : สนง.แรงงานจังหวัดมหาสารคาม)

การศึกษา เดิมจังหวัดมหาสารคาม ได้ชื่อว่าเป็น เมืองแห่งการศึกษา หรือ “ดักลิลานคร” เนื่องจากเป็น แหล่งรวมของสถาบันการศึกษาในทุกระดับหลากหลายสาขาอาชีพ ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึง ระดับอุดมศึกษา และเป็นจังหวัดที่มีสถานศึกษาเกือบทุกสังกัดกระจายอยู่ในจังหวัด ดังนี้

- สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวม 633 แห่ง
- สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 20 โรงเรียน และปัจจุบันได้มีการจัดตั้ง อุทยานการเรียนรู้มหาสารคาม ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญเพียงแห่งเดียวใน จังหวัดที่ให้บริการทางการศึกษาได้อย่างครบครัน ตั้งอยู่ศาลากลางจังหวัดหลังเก่า ภายใต้การกำกับดูแลของ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม นอกจากนี้ยังมี สังกัดเทศบาล(เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล) และสังกัด องค์การบริหารส่วนตำบล
- สังกัดการศึกษาเอกชนจังหวัดมหาสารคาม, สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.), ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดมหาสารคาม, สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยมหาสารคามและมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม, วิทยาลัยอาชีวศึกษามหาสารคาม, วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีจังหวัดมหาสารคาม, วิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม, วิทยาลัยการอาชีพวาปีปทุม, วิทยาลัยการอาชีพพยุหะภูมิพิสัย, สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตมหาสารคาม, โรงเรียนปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี โรงเรียนศาสนาแผนกสามัญศึกษา, และสังกัดสถานศึกษาอื่นๆ เช่น สำนักบริหารการศึกษส่วนท้องถิ่น, วิทยาลัย พยาบาลศรีมหาสารคาม เป็นต้น

การศาสนา ประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดนับถือศาสนาพุทธ ส่วนที่นับถือศาสนาอื่น ๆ เช่น ศาสนา คริสต์ และศาสนาอิสลาม จะมีเฉพาะในกลุ่มเพียงเล็กน้อย ส่วนวัดในพระพุทธศาสนา มีจำนวนทั้งหมด 930 แห่ง ประกอบด้วย วัดมหานิกาย 886 แห่ง วัดธรรมยุติกนิกาย 44 แห่ง เป็นวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา 333 แห่ง มีสำนักสงฆ์ 597 แห่ง ที่พักสงฆ์ 315 แห่ง โดยมี พระภิกษุ และสามเณร รวมทั้งสิ้นจำนวน 5,219 รูป (ที่มา : สนง.พุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม)

การท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม นับว่ามีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ในภาคอีสาน ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางศาสนา แหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมและหัตถกรรม แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้สามารถนำไปพัฒนาเพื่อ สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีนอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นที่ สำคัญ ดังนี้

แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนสถาน ได้แก่

- (1) พระธาตุนาดูน ตั้งอยู่ที่อำเภอนาดูน ถือเป็นแหล่งขุดค้นทางประวัติศาสตร์โบราณคดี ที่ แสดงถึงความรุ่งเรืองของพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษ ที่ 13 -15 สมัยทวารวดี โดยมีการค้นพบสถูปบรรจุ พระ บรมสารีริกธาตุ

(2) พระพุทธกันทรวิชัย สร้างขึ้นในอภิสัมยัสมณายก เป็นพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นในโอกาส ที่กรุงรัตนโกสินทร์มีอายุครบ 200 ปี โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เสด็จพระราช ดำเนินมาทรงประกอบพิธีเททองด้วยพระองค์เอง

(3) วัดมหาชัยหรือวัดเหนือ เป็นวัดพระอารามหลวง ชั้นตรี ชนิดสามัญ และเป็นวัดเก่าแก่ใน ตัวเมือง สร้างขึ้นเมื่อครั้งตั้งเมืองมหาสารคาม โดยท้าวมหาชัย (กวด)เจ้าเมืองคนแรก ภายในวัดประดิษฐาน พระพุทธรูปเก่าแก่และเจดีย์บรรจุอัฐิผู้สร้างเมืองมหาสารคาม มีพิพิธภัณฑที่ท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ เป็นที่รวบรวมข้าวของที่มีคุณค่าทางศิลปะไว้

(4) พระพุทธมิ่งเมือง ประดิษฐานอยู่ที่วัดสุวรรณาวาส ตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย เป็น พระพุทธรูปที่สร้างคู่กับพระพุทธรูปยืนมงคล สร้างในสมัยทวารวดี

(5) พระพุทธรูปยืนมงคล ประดิษฐานอยู่ใต้ต้นโพธิ์ที่วัดพุทธมงคล บ้านสระ ตำบลธารราษฎร์ อำเภอกันทรวิชัย เป็นพระพุทธรูปสมัยทวารวดี สร้างด้วยหินทรายแดง เป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองมีประวัติว่า สร้างวันเดียวกับพระพุทธรูปยืนมิ่งเมือง ผู้ชายช่วยกันสร้างพระพุทธรูปมิ่งเมือง ผู้หญิงช่วยกันสร้างพระพุทธรูปยืน มงคล พระพุทธรูปทั้ง 2 องค์นี้ เป็นปางสงฆ์

(6) กุฏิสันตรัตน์ ตั้งอยู่ที่ บ้านกุโนนเมือง ตำบลกุสันตรัตน์ อำเภอนาดูน มีอาคารศิลาแลงที่มี สภาพค่อนข้างดี 1 หลัง และมีแนวกำแพงศิลาแลงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าล้อมรอบสันนิษฐานว่าเป็นศาสนสถาน ที่พระ เจ้าชัยวรมันที่ 7 สร้างขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษ ที่ 18

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและหัตถกรรม ได้แก่

(1) พิพิธภัณฑที่บ้านอีสาน ตั้งอยู่ทางซ้ายมือก่อนถึงองค์พระธาตุนาดูน ภายในสถาบันวิจัยวลัย รุกขเวชมีการนำบ้านเรือนอีสานในท้องถิ่นต่าง ๆ มาปลูกไว้บนสนามหญ้ากว้างสลับหลัง เรือนแต่ละหลังจัดแสดง อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวอีสาน และรวบรวมเกวียนมากกว่า 20 เล่ม มาจัดแสดงไว้เป็นพิพิธภัณฑที่เกวียนด้วย

(2) หมู่บ้านปั่นหม้อ อยู่ที่ตำบลเขวาสันติ อำเภอมหาสารคาม ชาวบ้านที่นี่ยังคงสืบทอด วิธีการปั่นหม้อแบบโบราณตั้งแต่ยุคบ้านเชียง

(3) หมู่บ้านหัตถกรรมบ้านหนองเขื่อนช้าง ตั้งอยู่ที่ ตำบลท่าสองคอน อำเภอมือ มีทั้งผ้าไหม ผ้าฝ้าย ที่ทอเป็นผืนและตัดเป็นชุดสำเร็จรูป ซึ่งลวดลายที่ทอเป็นลายเก่าแก่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลายช้าง ซึ่งเป็น สัญลักษณ์ของหมู่บ้าน

(4) หมู่บ้านหัตถกรรมบ้านแพ่ง ตั้งอยู่ที่ บ้านแพ่ง อำเภอโกสุมพิสัย เป็นแหล่งทอเสื่อเก่าแก่ ลวดลายที่ทอเป็นลายเก่า เช่น ลายพินเกลียว ลายกระจับ ลายหมี่ ลายหมากฮอส เป็นต้น

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่

(1) วนอุทยานโกสัมพี ตั้งอยู่ที่ บ้านหัวขวาง ตำบลหัวขวาง อำเภอกอสุ่มพิสัย พื้นที่วนอุทยานโกสัมพิสัย ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำชี มีสภาพเป็นป่าเบญจพรรณ เนื้อที่ประมาณ 150 ไร่ มีต้นไม้หลากหลายชนิด ทำให้ทัศนียภาพร่มรื่น นอกจากนี้ยังมี ผงลิงแสมขนสีทอง อาศัยอยู่บนพันตัว

(2) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าดูนลำพัน ตั้งอยู่ที่ ตำบลนาเชือก อำเภอนาเชือก มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 350 ไร่ ภายในเป็นป่าพรุน้ำจืดหรือป่าทาม ผสมกับป่าบกทำให้มีความหลากหลายของพืชพันธุ์และสัตว์ป่า เป็นที่อยู่ของ ปูทะเลระหม่อมหรือปูแป้ง เป็นปูน้ำจืดที่มีความสวยงาม รูปร่างคล้ายปูนา มีสีส้มสวยงาม 4 สี คือ ม่วง แสด เหลืองและขาว กระดองมีสีม่วงเปลือกมันคุด ถูกค้นพบเมื่อปีพ.ศ.2536 ในบริเวณป่าดูนลำพัน เนื่องจากในปีที่ถูกค้นพบเป็นปีที่ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์อัครราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ 36 พรรษา ชาวจังหวัดมหาสารคามจึงขอพระราชทานชื่อว่า “ปูทะเลระหม่อม” ปัจจุบันถูกจัดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองลำดับที่ 14 ของสัตว์ป่าจำพวกไม่มีกระดูกสันหลัง และ มีที่เดียวในประเทศไทย โดยสามารถพบเพียงแห่งเดียวที่ป่าดูนลำพันนี้ (ที่มา : วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี)

(3) หาดเจ้าสำราญ อยู่ที่บ้านวังยาว ตำบลเก็ง อำเภอมะนังมหาสารคาม เป็นหาดทรายที่มีลักษณะส่วนโค้งไปตามลำน้ำชีระยะทางประมาณ 800 เมตร ในฤดูแล้งน้ำในลำน้ำชีจะลดลงสามารถมองเห็นหาดทรายได้สวยงาม

(4) อุทยานวังมัจฉา ตั้งอยู่ที่ บ้านโขงกุดหวาย ตำบลเก็ง อำเภอมะนังมหาสารคาม มีพื้นที่เป็นเกาะล้อมรอบด้วยน้ำเป็นแหล่งปลาชุกชุมบนเกาะมีสัตว์ป่าหลากหลายชนิดเหมาะสำหรับเป็นที่พักผ่อนและดูธรรมชาติ

วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญ นอกจากสถานที่สำคัญที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว จังหวัดมหาสารคาม ยังมีการอนุรักษ์ สืบสาน วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่สำคัญได้แก่

(1) งานนมัสการพระธาตุนาดูน อำเภอนาดูน เป็นงานประเพณีประจำปี ซึ่งจัดขึ้นในช่วงวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 3 ของทุกปี เพื่อเป็นการนมัสการองค์พระธาตุ ในงานจะมีขบวนแห่ประเพณี 12 เดือน และการแสดงตำนานนครจำปาศรี

(2) งานประเพณีบุญเบิกฟ้าหรืองานกาชาด จัดขึ้นในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี ถือเป็นงานประเพณีประจำปีและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด ซึ่งมีแนวความคิดที่ฟื้นฟูเกี่ยวกับการทำนา เพื่อให้คนทั้งหลายได้ตระหนักถึงความสำคัญของชาวนาและการบำรุงดิน รวมถึงจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ของชุมชน

(3) งานประเพณีบุญบั้งไฟ จัดขึ้นในเดือน 6 ของทุกปี ในทุกอำเภอ

(4) งานออนซอนกลองยาว เป็นงานประเพณีที่สำคัญของชาวอำเภอนาปีปทุม ซึ่งทุกหมู่บ้านจะมีคณะกลองยาว โดยมีการผลิตกลองยาวเสียดี ไว้สำหรับประกวดกลองยาวชิงชนะเลิศระดับประเทศ ซึ่งจะจัดงานหลังวันมาฆบูชาประมาณ 1 เดือน หรือประมาณกลางเดือนมีนาคมของทุกปี

(5) งานประเพณีแข่งเรือยาว ลอยกระทง ล่องเรือไฟ เป็นงานประเพณีชาวพุทธที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมากระทั่งปัจจุบัน จะจัดขึ้นในวันออกพรรษา เพื่ออนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีอันดีงาม สถานที่จัดงานที่ยิ่งใหญ่จะจัดที่บริเวณบึงกุย ตำบลหัวขวาง อำเภอโกสุมพิสัย

(6) งานบุญพาข้าวลิงหรือบุญเลี้ยงอาหารลิง เป็นงานประจำปีของชาวอำเภอโกสุมพิสัย โดยยึดเอาวันที่ 2 เมษายนของทุกปีเป็นวันจัดงาน เพื่อให้หายได้สมทบกองทุนจัดซื้ออาหารไว้เลี้ยงฝูงลิงตลอดทั้งปี ซึ่งเป็นการแสดงออกในการทำบุญให้ทานแก่สัตว์

การสาธารณสุข จังหวัดมหาสารคาม มีสถานบริการสาธารณสุข 2 ประเภท คือ สถานบริการสาธารณสุขภาครัฐ และสถานบริการสาธารณสุขของเอกชน

สถานบริการสาธารณสุขภาครัฐ ได้แก่

- (1) โรงพยาบาลทั่วไป (472 เตียง) จำนวน 1 แห่ง
- (2) โรงพยาบาลชุมชน (120 เตียง) จำนวน 1 แห่ง (รพ.โกสุมพิสัย)
- (3) โรงพยาบาลชุมชน (90 เตียง) จำนวน 1 แห่ง (รพ.พยัคฆภูมิพิสัย)
- (4) โรงพยาบาลชุมชน (60 เตียง) จำนวน 3 แห่ง (รพ.บรบือ ,รพ.วาปีปทุม , รพ.เขียงยืน)
- (5) โรงพยาบาลชุมชน (30 เตียง) จำนวน 5 แห่ง (รพ.กันทรวิชัย , รพ.ยางสีสุราช ,รพ.นาइन รพ.แกดำ , รพ.นาเชือก)

(6) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 175 แห่ง

(7) ศูนย์สุขภาพชุมชนแม่ข่าย จำนวน 74 แห่ง

(8) เครือข่าย ศสช. จำนวน 101 แห่ง

สถานบริการสาธารณสุขของเอกชน ได้แก่ โรงพยาบาล (50 เตียง) จำนวน 1 แห่ง , คลินิกเวชกรรม จำนวน 77 แห่ง , คลินิกทันตกรรม จำนวน 14 แห่ง , สถานพยาบาลและการผดุงครรภ์ ชั้น 1 , 2 จำนวน 63 แห่ง , เทคนิคการแพทย์ จำนวน 5 แห่ง , คลินิกแพทย์แผนไทย จำนวน 3 แห่ง ,

นอกจากนี้ ยังมีร้านขายยา ดังนี้

- ร้านขายยาแผนปัจจุบัน จำนวน 83 แห่ง
- ร้านขายยาแผนปัจจุบันเฉพาะบรรจุเสร็จ จำนวน 43 แห่ง
- ร้านขายยาแผนปัจจุบันบรรจุเสร็จสำหรับสัตว์ จำนวน 19 แห่ง
- ร้านขายยาแผนโบราณ จำนวน 13 แห่ง
- ร้านจำหน่ายวัตถุดิบสมุนไพร 3 หรือ 4

การเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ จังหวัดมหาสารคาม นับว่าได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติอยู่หลายด้านและเป็นประจำทุกปี เช่น ภัยแล้ง อุทกภัย และวาตภัย โดยสถิติในปี 2554 ประสบปัญหาด้านภัยแล้ง จำนวน 167,495 ครัวเรือน ประสบปัญหาด้านอุทกภัย จำนวน 3,143 ครัวเรือน ประสบปัญหาด้านวาตภัย จำนวน 1,664 ครัวเรือน นอกจากนี้ยังได้รับความเดือดร้อนจากภัยอื่น ๆ เช่น ภัยจากฟ้าผ่า ภัยจากศัตรูพืช เป็นต้น

อาชญากรรม ประชาชนในจังหวัดมหาสารคาม นับว่าได้รับการดูแลให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัดเป็นอย่างดี แต่ในปัจจุบันพบว่าบางพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น บริเวณใกล้มหาวิทยาลัย โดยมีอัตราการขยายตัวของชุมชนเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้มีปัจจัยที่เอื้อต่อการเกิดอาชญากรรมได้ง่าย เนื่องจากมี หอพัก ห้องเช่า ร้านค้า ร้านเกมส์ ร้านอินเทอร์เน็ต เป็นจำนวนมาก และนอกจากนี้พบว่า มีการจับกุมคดียาเสพติดเกิดขึ้นในบางพื้นที่

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรดิน สามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. กลุ่มดินไร่ มีพื้นที่ครอบคลุมทางทิศตะวันตกของจังหวัด อยู่ในบางส่วนของอำเภอนาปีพุม และอำเภอแกลง กลุ่มดินไร่ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณทิศตะวันตกของจังหวัดบริเวณอำเภอโกสุมพิสัย อำเภอบรบือ และอำเภอนาเชือก
2. กลุ่มดินนา มีพื้นที่ครอบคลุมทางทิศเหนือและทิศใต้ของจังหวัด แยกออกเป็นกลุ่มย่อยตามคุณสมบัติของดินได้ 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มดินนาทั่วไป ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเชียงยืน อำเภอนาปีพุม อำเภอนาคู อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย และบางส่วนของอำเภอเมือง และ 2) กลุ่มดินนาดี อยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำชีทางทิศเหนือของจังหวัด ครอบคลุมพื้นที่ของอำเภอโกสุมพิสัยและอำเภอกันทรวิชัย และบางส่วนของทางตอนใต้ของจังหวัด
3. กลุ่มดินคละ ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณตอนกลางของจังหวัด แบ่งเป็น กลุ่มดินไร่ทั่วไปคละกับดินนาทั่วไป ครอบคลุมพื้นที่ อำเภอเมือง อำเภอบรบือ อำเภอนาเชือก อำเภอนาคู และอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย และกลุ่มดินไร่ทรายคละกับดินไร่ทั่วไป อยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอแกลง และอำเภอนาปีพุม

ทั้งนี้ พบว่าจังหวัดมหาสารคามมีดินที่เป็นปัญหา ประมาณ 2,442,324 ไร่ ได้แก่ ดินเค็ม ดินทรายจัด และดินปนกรวด

ทรัพยากรป่าไม้ สภาพป่าไม้ของจังหวัดส่วนใหญ่เป็นป่าเต็งรัง อยู่ทางทิศใต้ของจังหวัด บริเวณอำเภอกุดรัง อำเภอบรบือ อำเภอนาเชือก อำเภอนาคู และอำเภอนาปีพุม มีป่าสงวนแห่งชาติ 10 แห่ง วนอุทยาน 2 แห่ง คือ วนอุทยานโกสัมพี มีพื้นที่ 177.243 ไร่ และวนอุทยานชีหลง 279.159 มีสวนรุกชาติ 2 แห่ง คือ สวนรุกชาติพุทธมณฑลและ สวนรุกชาติท่าสองคอน เขตห้ามล่าสัตว์ป่า 1 แห่ง คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าดูลำพัน มีพื้นที่ 376.025 ไร่ พบว่าพื้นที่ป่าไม้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2545-2883 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยในปี 2557 จังหวัดมีพื้นที่ป่าไม้ คิดเป็น ร้อยละ 4.05 ของพื้นที่จังหวัด เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ป่าไม้น้อย จึงทำให้ระบบนิเวศไม่มีความอุดมสมบูรณ์และเป็นอุปสรรคไม่เอื้ออำนวยต่อการทำเกษตรกรรม และยังมีปัญหาการบุกรุกทำลายป่าไม้ ซึ่งในระยะที่ผ่านมาพบว่าการลักลอบตัดไม้อย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะไม้พยุง ไม้เต็งไม้รัง หรือไม้ใช้สอยเพื่อการก่อสร้างบ้าน ซึ่งมีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง

มีพื้นที่ป่าจำนวน 10 แห่ง ได้แก่

- 1) ป่าโคกขาว อ.เชียงยืน อ.ชื่นชม พื้นที่ 7,406.25 ไร่
- 2) ป่าดินแดงและป่าวังกุ้ง อ.โกสุมพิสัย พื้นที่ 76,2500 ไร่
- 3) ป่าโคกหินลาด อ.เมือง และอ.แกลง พื้นที่ 3,750 ไร่
- 4) ป่าโคกขามป้อม อ.เมือง อ.บรบือ พื้นที่ 10,625 ไร่

- 5) ป่าโคกผักกูดและป่าโป่งแดง อ.นาเชือก อ.บรบือ อ.วาปีปทุม พื้นที่ 18,787 ไร่
- 6) ป่าหนองคูและป่านาคุณ อ.นาเชือก อ.วาปีปทุม อ.นาด้วง พื้นที่ 29,375 ไร่
- 7) ป่าดงเค็งและป่าหนองหญ้าปล้อง 10,937 ไร่

8) ป่ากุดรัง อ.บรบือ และอำเภอกุดรัง พื้นที่ 89,757 ไร่

9) ป่าโคกสำโรงและป่าปอพาน อ.นาเชือก พื้นที่ 863 ไร่

10) ป่าโคกไร่ อ.เชียงยืน พื้นที่ 6,562 ไร่

ทั้งนี้ เป็นพื้นที่ สปก. จำนวน 211,246.25 ไร่ คงเหลือพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 43,066 ไร่

ทรัพยากรสัตว์ป่า จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่ที่มีความสำคัญของการอนุรักษ์สัตว์ป่า ดังนี้

1. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าคูนลำพัน พบว่ามีสัตว์เลื้อยลูกด้วยนม 8 ชนิด นกมากกว่า 81 ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก (ครึ่งน้ำครึ่งบก) 6 ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน 10 ชนิด ผีเสื้อกลางวัน 33 ชนิด ปลาน้ำจืด 23 ชนิด และปูทูลกระหม่อม ซึ่งมีแห่งเดียวในโลกพบ 32,833 ตัว ซึ่งมีปริมาณเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา

2. วนอุทยานโกสัมพี โดยมีสิ่งป่าจำนวนมากถึง 540 ตัว แบ่งออกเป็น 2 ผุ้ง ทั้งนี้ยังไม่พบว่ามีปัญหาหรือภัยคุกคามผลกระทบต่อสัตว์ป่า

ทรัพยากรน้ำ สภาพทั่วไปของกลุ่มน้ำในจังหวัด มีพื้นที่อยู่ในเขตลุ่มน้ำชี และลุ่มน้ำมูล แม่น้ำชีเป็นแม่น้ำสายหลัก กลุ่มน้ำสาขา 10 กลุ่มน้ำ พื้นที่รับน้ำฝนทั้งสิ้น 3,300,000 ไร่ โดยมีลำน้ำหลักที่สำคัญได้แก่ ลำน้ำชี และลำน้ำเสียว

จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 5,228 ตร.กม. ปริมาณน้ำท่าเฉลี่ยต่อปี 745 ล้าน ลบ.ม.แต่มีแหล่งกักเก็บความจุรวมเพียง 304 ล้าน ลบ.ม. หรือคิดเป็นร้อยละ 40.39 ของปริมาณน้ำท่ารายปีเฉลี่ยทั้งหมด

ทรัพยากรน้ำบาดาล จังหวัดมหาสารคามสามารถแบ่งพื้นที่ศักยภาพน้ำบาดาลได้ 4 กลุ่ม คือ

1. พื้นที่ที่มีศักยภาพน้ำบาดาลน้อยกว่า 2 ลบ.ม./ชม. มีพื้นที่ประมาณ 0.49 ล้านไร่
 2. พื้นที่ที่มีศักยภาพน้ำบาดาลระหว่าง 2-10 ลบ.ม./ชม. มีพื้นที่ประมาณ 1.75 ล้านไร่
 3. พื้นที่ที่มีศักยภาพน้ำบาดาลระหว่าง 10-20 ลบ.ม./ชม. มีพื้นที่ประมาณ 0.76 ล้านไร่
 4. พื้นที่ที่มีศักยภาพน้ำบาดาลระหว่าง 20 ลบ.ม./ชม. มีพื้นที่ประมาณ 0.28 ล้านไร่
- รวมพื้นที่ที่มีศักยภาพน้ำบาดาลทั้ง 4 กลุ่ม ประมาณ 3.28 ล้านไร่

สถานการณ์ขยะ

1. ปริมาณขยะที่มีการจัดเก็บบันทึก 285 ตัน/วัน
2. ปริมาณขยะที่กรมควบคุมมลพิษสำมะโนขยะ เมื่อปี พ.ศ.2556 อัตราการเกิดขยะ 960 ตัน/วัน (กำจัดถูกหลักสุขาภิบาล 22 ตัน นำไปใช้ประโยชน์ 179 ตัน กำจัดไม่ถูกหลักสุขาภิบาล 268 ตันชุมชนกำจัดเอง 451 ตัน)

3. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีรถเก็บขยะ 61 แห่ง จำนวนรถเก็บขยะ 111 คัน (รถอัดท้าย 69 คัน รถกระบะเปิดข้างท้าย 36 คัน รถคอนเทนเนอร์ 2 คัน และรถขนกิ่งไม้ 4 คัน)
4. บุคลากร 346 คน (คนขับรถ 78 คน และพนักงานประจำรถ 268 คน)
5. ค่าใช้จ่าย 815 บาท/ตัน (ค่าจ้างพนักงาน ค่าน้ำมัน ค่าซ่อมบำรุง ค่าบริหารจัดการ ค่าที่ทิ้ง)
6. สถานที่ทิ้งขยะ 34 แห่ง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมาทิ้งรวม 60 แห่ง
7. องค์ประกอบขยะ ณ จุดที่ทิ้ง ประกอบด้วย ขยะอินทรีย์ 51 เปอร์เซ็นต์ ขยะรีไซเคิล 37 เปอร์เซ็นต์ ขยะทั่วไปและขยะทุกประเภท และขยะอันตราย 12 เปอร์เซ็นต์

ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

องค์การบริหารส่วนจังหวัด ถือเป็นการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มีการปรับปรุงแก้ไขและวิวัฒนาการมาตามลำดับ โดยมีสภาจังหวัดขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ.2476 ตามความในพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ.2476 เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือแนะนำแก่คณะกรรมการจังหวัด ต่อมาในปี พ.ศ.2481 ได้มีการตราพระราชบัญญัติสภาจังหวัด พ.ศ.2481 ขึ้นโดยมีความประสงค์ที่จะแยกกฎหมายที่เกี่ยวกับสภาจังหวัดไว้โดยเฉพาะในสาระสำคัญของพระราชบัญญัตินี้ สภาจังหวัดยังคงทำหน้าที่เป็นสภาที่ปรึกษาของคณะกรรมการจังหวัดเท่านั้น จนกระทั่งได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2495 ซึ่งกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาและรับผิดชอบบริหารราชการในส่วนจังหวัดของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ โดยตรง แต่เนื่องจากการดำเนินงานของสภาจังหวัดในฐานะที่ปรึกษาไม่สู้จะได้ผลตามความมุ่งหมายเท่าใดนัก จึงทำให้เกิดแนวคิดที่จะปรับปรุงบทบาทของสภาจังหวัด ให้มีประสิทธิภาพโดยให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนในการปกครองตนเองยิ่งขึ้น และในปี พ.ศ.2498 อันมีผลให้เกิด“องค์การบริหารส่วนจังหวัด” ขึ้นตามภูมิภาค ต่อมาได้มีการประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 218 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ.2515 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทว่าด้วยการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน กำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีฐานะเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปหนึ่งเมื่อสภาจังหวัดแปรสภาพมาเป็นสภาการปกครองท้องถิ่น ทำให้มีบทบาทและอำนาจหน้าที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540

1. ตราข้อบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย
2. จัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

7. คุ้มครอง ดุแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม(7 ทวิ) 29 บำรุงรักษา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

9. จัดทำกิจการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดบรรดาอำนาจหน้าที่ใดซึ่งเป็นของราชการส่วนกลาง หรือราชการส่วนภูมิภาค อาจมอบให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดปฏิบัติได้ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

1. การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเองและประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

- 11

อื่น

16. การสร้างและบำรุงรักษาทางบกและทางน้ำที่เชื่อมต่อระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
17. การจัดตั้งและดูแลตลาดกลาง
18. การส่งเสริมการกีฬา จารีตประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น
19. การจัดให้มีโรงพยาบาลจังหวัด การรักษาพยาบาล การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ
20. การจัดให้มีพิพิธภัณฑ์และหอจดหมายเหตุ
21. การขนส่งมวลชนและการวิศวกรรมจราจร
22. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
23. การจัดให้มีระบบรักษาความสงบเรียบร้อยในจังหวัด
24. จัดทำกิจการใดอันเป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ที่อยู่ในเขตและกิจการนั้นเป็นการสมควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการหรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด
25. สนับสนุนหรือช่วยเหลือส่วนราชการ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่นอื่น
26. การให้บริการแก่เอกชน ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น
27. การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส
28. จัดทำกิจการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
29. กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

โครงสร้างองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ตั้งอยู่บนถนนถิ่นานนท์ สายมหาสารคาม – กาฬสินธุ์ ติดกับสวนสาธารณะหนองข่า ถือเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในเขตจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีบุคลากรจำนวนมาก ประกอบด้วยข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวนกว่า 600 คน (รวมข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด) ลูกจ้างจำนวนกว่า 300 คน และพนักงานจ้างอีกจำนวนมาก รวมทั้งสิ้นประมาณ 1,000 คน โดยมีรูปแบบการทำงานที่ประกอบด้วย ฝ่ายบริหาร และ ฝ่ายนิติบัญญัติ (ที่มา : สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม)

ฝ่ายบริหาร มีผู้บริหารท้องถิ่นหรือนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในเขตจังหวัดมหาสารคาม โดยมีวาระดำรงตำแหน่งสี่ปี และปัจจุบันมีผู้ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม คือ **นายกองโท ดร.คมคาย อุดรพิมพ์**

ตราสัญลักษณ์ประจำองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม จะคล้ายกับตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดมหาสารคาม แต่แตกต่างกันที่มีรูปพระครุฑพ่าห์และป้ายชื่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคามอยู่บนตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด

ส่วนราชการในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม มีดังนี้

สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด แบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 3 ฝ่าย มีหน้าที่ รับผิดชอบ ดังนี้

- 1) ฝ่ายบริหารงานทั่วไป
- 2) ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- 3) ฝ่ายกิจการขนส่ง

กองการเจ้าหน้าที่ แบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 3 ฝ่าย มีหน้าที่ รับผิดชอบ ดังนี้

- 1) ฝ่ายสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
- 2) ฝ่ายส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร
- 3) ฝ่ายนิติกรและส่งเสริมคุณธรรม

กองกิจการสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด แบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 3 ฝ่าย มีหน้าที่ รับผิดชอบ ดังนี้

- 1) ฝ่ายการประชุม
- 2) ฝ่ายกิจการสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด
- 3) ฝ่ายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

กองแผนและงบประมาณ แบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 3 ฝ่าย มีหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

- 1) ฝ่ายนโยบายและแผน
- 2) ฝ่ายงบประมาณและโครงการ
- 3) ฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผล

กองคลัง แบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 4 ฝ่าย มีหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

- 1) ฝ่ายการเงิน
- 2) ฝ่ายบัญชี
- 3) ฝ่ายเร่งรัดและจัดเก็บรายได้
- 4) ฝ่ายพัสดุ

กองช่าง แบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 4 ฝ่าย มีหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

- 1) ฝ่ายก่อสร้างและซ่อมบำรุง
- 2) ฝ่ายเครื่องจักรกล
- 3) ฝ่ายผังเมืองและวิชาการ
- 4) ฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 5 ฝ่าย มีหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

- 1) ฝ่ายบริหารการศึกษา
- 2) ฝ่ายส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 3) ฝ่ายการเงินและบัญชี
- 4) หน่วยศึกษานิเทศก์
- 5) สถานศึกษา (20 โรงเรียน)

กองส่งเสริมคุณภาพชีวิต แบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 2 ฝ่าย มีหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

- 1) ฝ่ายพัฒนาสังคม
- 2) ฝ่ายสถานสงเคราะห์

หน่วยตรวจสอบภายใน

ฝ่ายนิติบัญญัติ มีสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด 29 คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในเขตจังหวัด จำนวน 30 เขตเลือกตั้ง และมีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปี ทำหน้าที่ในการออกกฎหมายหรือเรียกว่า การตราข้อบัญญัติ ที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เช่น ข้อบัญญัติ เรื่อง งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ การติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารหรือการดำเนินงานตามนโยบายของ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ที่ได้แถลงต่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดก่อนเข้ารับตำแหน่ง มีหัวหน้าฝ่ายนิติบัญญัติที่มาจากการคัดเลือกกันเองของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ทำหน้าที่ ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม โดยปัจจุบันมีผู้ดำรงตำแหน่งประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม คือ **นายบรรเลง อุ่นพิกุล** (ที่มา : กองกิจการสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ข้อมูล ณ มิถุนายน 2559)

จุดยืนทางยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

องค์การบริหารส่วนจังหวัด นอกจากจะมีหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นในระดับภาพรวมของจังหวัดตามกฎหมายที่จัดตั้ง ยังต้องมีหน้าที่ในการประสานการขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับท้องถิ่น สร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการ กลุ่ม องค์กรในเขตจังหวัด ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล กระทรวงมหาดไทย และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

ดังนั้น การวิเคราะห์จุดยืนทางยุทธศาสตร์ ของ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม จึงได้พิจารณาบทบาท อำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ประกอบด้วย

- พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540
- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542
- แนวทางและหลักเกณฑ์ในการจัดระบบบริการสาธารณะ ตามประกาศที่คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด
- บริบทการเปลี่ยนแปลง และข้อมูลขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

- ศักยภาพและประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

ทั้งนี้เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการที่เป็นประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น จึงได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นในช่วงสี่ปี พ.ศ.2561 – 2564 ไว้ 3 ด้าน คือ 1) ด้านการศึกษา ศาสนา กีฬา และวัฒนธรรม 2) ด้านคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคม 3) ด้านการบริหารจัดการองค์กร ดังนั้นองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม จึงกำหนดจุดยืนทางยุทธศาสตร์ คือ **ประชาชนมีความรอบรู้และความสุขอย่างรอบด้าน ท้องถิ่นพัฒนาอย่างเข้มแข็งสู่ความยั่งยืน**